

Ortaöğretim Öğrencilerinin Siber Mağduriyet Durumlarının Okul Türlerine Göre İncelenmesi

Examining the Cyber Victimization Situation of Secondary School Students According to School Types

Meltem Türker ve Ferhat Bahçeci

Öz. Ortaöğretim öğrencilerinin siber mağduriyet durumlarının okudukları okul türüne göre incelenmesinin amaçlandığı bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden karşılaştırmalı desenle yürütülmüştür. Verilerin SPSS paket programına girilip daha sonra okul türlerine göre analiz edildiği bu çalışmanın önleyici rehberlik kapsamında da iyileştirici ve öğretici olması yönünden önemli bir konu olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın örneklemi, 6 Anadolu, 2 İmam Hatip, 1 Meslek, 1 Fen, 1 Sosyal Bilimler, 1 Spor, 1 Güzel Sanatlar olmak üzere 13 okuldan ve toplam 1251 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem seçilirken evren temsiliyeti göz önünde bulundurulmuş, Anadolu liselerinin sayıca fazla olmasından dolayı daha fazla Anadolu lisesine uygulama yapılmıştır. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak 24 madde ve tek alt boyuttan oluşan Siber Mağduriyet Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonunda anadolu ve fen liseleri karşılaştırmasında anadolu liseleri lehine, anadolu ve imam hatip liseleri karşılaştırmasında imam hatip lisesi lehine bir sonuç elde edilmiştir.

Anahtar Kelimeler. siber, siber mağduriyet, okul türü, ortaöğretim, mağduriyet.

Abstract. This study examines the cyber victimization levels of secondary school students based on school types, using the comparative research method, a quantitative design. Data were analyzed using SPSS software, and the study is considered significant for its potential contributions to preventive guidance by offering both remedial and educational insights. The sample includes 1,251 students from 13 schools: 6 Anatolian, 2 Imam Hatip, 1 Vocational, 1 Science, 1 Social Sciences, 1 Sports, and 1 Fine Arts high school. Sampling prioritized population representation, leading to a higher number of Anatolian high schools due to their prevalence. Data were collected using the 24-item Cyber Victimization Scale. Results showed that, in comparisons, Anatolian high schools performed better than Science high schools, while Imam Hatip high schools outperformed Anatolian high schools. The findings provide valuable insights for addressing cyber victimization in secondary education contexts.

Keywords. cyber, cyber victimization, school type, secondary education, victimization

Meltem Türker,
Milli Eğitim Bakanlığı, Elazığ, Türkiye,
E-posta: pskdanmeltemturker@gmail.com
0000-0002-2123-0695

Ferhat Bahçeci,
Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve
Öğretim, Elazığ, Türkiye,
E-posta: ferhatbahceci@hotmail.com
0000-0001-6363-4121

Geliş/Received: 22 Ocak 2025/25 January 2025
Düzeltilme/Revision: 12 Nisan 2025/12 April 2025
Kabul/Accepted: 12 Aralık 2025/12 December 2025

Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği
Turkish Psychological Counseling and Guidance Association

GİRİŞ

Günümüzde sosyal medya, bir iletişim aracı olarak bireylere çeşitli olanaklar sunmakta; yeni sosyal çevreler edinme, arkadaşlık ilişkileri kurma, mesleki bağlantılar oluşturma ve toplumsal etkileşim sağlama gibi birçok alanda etkin bir şekilde kullanılmaktadır (Aydın, 2016). Bu doğrultuda sosyal medyanın kullanım oranının hızla arttığı ve bireylerin günlük yaşam pratiklerinin vazgeçilmez bir unsuru hâline geldiği söylenebilmektedir (Tasner, 2011). Bununla birlikte, sosyal medyanın bu denli yaygınlaşması, olumlu kullanımların yanı sıra çeşitli riskli ve olumsuz kullanım biçimlerini de beraberinde getirmiştir. Özellikle kişisel verilerin güvenliğinin tam anlamıyla sağlanamaması, sosyal medya platformlarında bilgi paylaşımının denetlenmesini güçleştirmekte ve paylaşılan içeriklerin çok kısa sürede geniş kitlelere ulaşması, bu içeriklerin kontrol altına alınmasını büyük ölçüde zorlaştırmaktadır (Taş, 2014).

Bu bağlamda, bilgi ve iletişim teknolojilerinin ölçsüz ve denetimsiz kullanımı, dijital ortamda yeni bir problematik alan olarak siber zorbalık olgusunun ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Kowalski ve Limber (2007), siber zorbalığı; çevrim içi sohbet platformlarında, gizli aramalar yoluyla, zararlı yazılımlar içeren mesajlar veya tehdit, hakaret ve rahatsız edici nitelikteki metin ve görseller aracılığıyla gerçekleştirilen dijital zorbalık biçimi olarak tanımlamaktadır. Siber zorbalık faileri, çeşitli çevrim içi araçlar yoluyla bireyleri mağdur edebilmekte; bu mağduriyetler ise psikolojik, sosyal, fiziksel ve akademik alanlarda ciddi olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Tanrıku, 2018). Bu süreçte sosyal ilişkiler kurmakta güçlük çeken bireyler, zamanla içe kapanma, toplumsal izolasyon ve depresyon gibi psikolojik sorunlar yaşayabilmekte, bu durum bazı bireylerde intihar girişimleriyle sonuçlanabilmektedir.

Tüm bu bulgular doğrultusunda, sosyal medya platformlarında yaşanan dönüşümlerin, geleneksel zorbalık ve mağduriyet kavramlarının ötesine geçerek, çağdaş dijital risk alanlarını tanımlayan siber zorbalık ve siber mağduriyet kavramlarının literatüre dâhil olmasına neden olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın teorik çerçevesi

Teknolojinin hızla gelişmesi beraberinde çeşitli iletişim yöntemleri de getirmiştir. Teknoloji çağının sağlamış olduğu farklı iletişim yöntemleri farklı etkileşimlere de kapı aralamıştır (Ektiricioğlu, Arslantaş ve Yüksel, 2020). Bu etkileşimler neticesinde sanal bir dünya ortaya çıkmış ve bu dünyanın

avantajları olduğu kadar dezavantajları da olmuştur. Bu dezavantajlardan birine siber mağduriyet örnek verilebilir (Eroğlu ve Güler, 2015). Teknolojiyi bir yaşam tarzına getiren (Çiftçi, 2018) hatta öyle ki bağımlılık durumları ortaya çıkan genç nesilde cep telefonu kullanımının son derece yaygınlaşması ve dijitalleşmeyi hayatın merkezine alan genç kuşağın siber mağduriyet kavramının ortaya çıkması üzerindeki payı büyüktür. Siber mağduriyet kavramı bir grubun veya şahsın internet ortamında maddi ya da manevi zararlarla sonuçlanacak şekilde rahatsız edilmesi (Arıcak, Kınay ve Tanrıkkulu, 2012) olarak ifade edilmektedir. Dijital teknolojilerin günlük yaşamın her alanına nüfuz etmesiyle birlikte gençlerin çevrimiçi ortamlardaki etkileşimleri büyük ölçüde artmıştır. Özellikle ortaöğretim dönemindeki öğrenciler, sosyal medya platformları, çevrim içi oyunlar, anlık mesajlaşma uygulamaları ve dijital öğrenme araçlarını yoğun biçimde kullanmakta; bu durum onların hem bilgiye erişim imkânlarını artırmakta hem de çeşitli siber risklerle karşı karşıya kalmalarına yol açmaktadır (Tekin, 2023; Chen, 2024). Gençlerin dijital kimlik geliştirme süreçleri devam ettiğinden, çevrim içi ortamlarda maruz kaldıkları tehdit ve riskler psikososyal açıdan önemli sonuçlar doğurabilmekte; bu nedenle öğrencilerin siber mağduriyet deneyimleri eğitim araştırmalarında temel bir konu hâline gelmektedir (Mehari et al., 2025).

Siber mağduriyet, bireyin dijital ortamda tehdit edilmesi, aşağılanması, kişisel bilgilerinin izinsiz paylaşılması, dolandırılması veya saldırıya uğraması gibi geniş bir yelpazedeki olumsuz davranışları kapsamaktadır. Son yıllarda yapılan araştırmalar, siber mağduriyetin sadece sosyal medya üzerinden değil; aynı zamanda çevrim içi oyunlar, dijital sınıf ortamları, e-posta sistemleri ve çeşitli dijital platformlar aracılığıyla da ortaya çıkabildiğini göstermektedir (Kunwar, 2024; McVay, 2025). Bu durum, siber mağduriyeti tek yönlü bir iletişim sorunu olmaktan çıkarıp, dijital güvenlik, psikososyal gelişim ve okul iklimi bağlamlarında çok katmanlı olarak incelenmesi gereken bir olgu hâline getirmiştir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar gençlerin siber mağduriyete maruz kalma oranlarının arttığını, mağduriyet deneyimlerinin çeşitlendiğini ve gençlerin bu durumla baş etme stratejilerinin sıklıkla yetersiz kaldığını ortaya koymaktadır (Molero Jurado et al., 2025). Örneğin, çok uluslu güncel çalışmalar çevrim içi mağduriyetin öğrencilerde okul bağlılığını azalttığını, yalnızlık ve depresyon belirtilerini artırdığını ve akran ilişkilerini olumsuz etkilediğini bildirmektedir (McVay, 2025). Bununla birlikte, siber mağduriyetin etkilerinin okul türüne,

okul iklimine, öğretmen desteğine ve öğrencinin sosyal çevresine göre farklılık gösterebildiği vurgulanmaktadır (Chen, 2024).

Okul türü, öğrencilerin dijital davranışlarının ve maruz kaldıkları risklerin şekillenmesinde kritik bir değişkendir. Okul türleri arasında akademik yoğunluk, sosyal çevre, dijital kullanım düzeyi, rehberlik kapasitesi, yönetim politikaları ve sosyoekonomik profil açısından önemli farklılıklar bulunmaktadır. Son araştırmalar mesleki liselerde okuyan öğrencilerin dijital ortamlarda daha yüksek risk bildirdiğini; buna karşın özel okul öğrencilerinin daha farklı türde çevrim içi deneyimler yaşadığını rapor etmektedir (Chen, 2024; Kunwar, 2024). Bu durum, okul türü farklılıklarının yalnızca akademik çıktı üzerinde değil, aynı zamanda öğrencilerin güvenlik ve psikososyal gelişimleri üzerinde de etkili olduğunu göstermektedir.

Uluslararası literatürde siber mağduriyetin okul türüne göre farklılaşmasını inceleyen araştırmaların sayısı artmakla birlikte, hâlen önemli boşluklar bulunmaktadır. Birçok çalışma sadece belirli bir okul türüne odaklanmış veya karma örneklem kullandığı hâlde okul türü karşılaştırmalarına yer vermemiştir (Mehari et al., 2025). Ayrıca okul türünün siber mağduriyet üzerindeki etkilerini inceleyen çalışmalar çoğunlukla okul iklimi, öğretmen desteği ve dijital okuryazarlık gibi aracı değişkenleri yeterince kapsamamaktadır (Molero Jurado et al., 2025). Bu eksiklikler, özellikle ortaöğretim düzeyinde karşılaştırmalı araştırmalara olan ihtiyacı artırmaktadır.

Türkiye bağlamında yapılan çalışmalar da benzer biçimde sınırlıdır. Çoğu araştırma ergenlerin siber zorbalık ya da siber mağduriyet düzeylerini ölçmekte; ancak okul türüne göre farklılaşmayı sistematik biçimde ele almamaktadır (Tekin, 2023). Oysa Türkiye’de ortaöğretim sistemi çok çeşitlidir: Anadolu liseleri, fen liseleri, imam hatip liseleri, meslek liseleri, özel okullar ve proje okulları gibi farklı türdeki eğitim kurumları, öğrencilerin dijital etkileşim biçimlerini, sosyal ilişkilerini ve çevrim içi risklere maruz kalma düzeylerini doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, okul türü değişkeninin kapsamlı biçimde incelenmesi hem uygulayıcılar hem de politika yapıcılar açısından önem taşımaktadır.

Son yıllarda yapılan çalışmalar, siber mağduriyetin azaltılmasında “önleyici rehberlik” uygulamalarının çok önemli olduğunu göstermektedir. Öğrencilerin dijital riskleri tanınması, çevrim içi ortamda güvenli davranış geliştirmesi, duygusal dayanıklılığının artırılması ve okulun destek mekanizmalarının

güçlendirilmesi mağduriyet oranlarını önemli ölçüde azaltabilmektedir (Molero Jurado et al., 2025). Ancak önleyici rehberlik uygulamalarının etkinliği okul türüne göre değişebilmektedir. Örneğin bazı okul türlerinde rehberlik servisine başvuru oranları düşükken, bazı okul türlerinde dijital politika ve müdahale uygulamaları daha güçlüdür (Chen, 2024). Dolayısıyla okul türüne göre farklılaşan ihtiyaçlara özel rehberlik stratejilerinin geliştirilmesi, siber mağduriyetle mücadelede kritik bir gereklilik olarak öne çıkmaktadır.

Son zamanlarda artış gösteren siber mağduriyete karşı bireyler çeşitli yöntemler geliştirmeye başlamışlardır. Bu yöntemler kimseye hiçbir şey anlatmamak gibi pasif bir eylem içerdiği gibi çoğunlukla arkadaşlara bahsetme şeklindeyken en az oranda ise aileye konuyu açmak (Özer, 2014) biçimindedir. Ailelerin teknolojik cihazlardaki durumu takip edememesi ya da bireyin teknoloji ile iç içe olmasını istememeleri, yasak getirmeleri bireylerde ailelerinin duruma aşırı tepki göstereceği algısı oluşturmakta bu da mağduriyetin ailelerle değil de arkadaşlarla (Dikmen ve Tuncer, 2017) paylaşılmasını sağlamaktadır. Dolayısıyla öğrencilerin siber mağduriyete uğrama durumları karşısında ilk başvurdukları kişiler arkadaşları iken az bir sayıda öğretmenlerinden yardım istemektedirler. Ailelerin ise bu durumdan çoğunlukla haberi olmamaktadır (Topçu, Erdur ve Çapa, 2008).

Bu bağlamda yürütülen bu çalışma, ortaöğretim öğrencilerinin siber mağduriyet düzeylerinin okudukları okul türüne göre nasıl farklılaştığını incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, hem literatürdeki boşlukları gidermeyi hem de okul temelli önleyici rehberlik uygulamalarına yön verecek sonuçlar üretmeyi hedeflemektedir. Bu yönüyle araştırma, hem teorik hem uygulamalı açıdan literatüre önemli katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırmanın önemi

Bu çalışmanın amacı uzaktan eğitim ve pandemi sürecinde teknoloji ile bağları daha da güçlenmiş olan ortaöğretim öğrencilerinin siber mağduriyet durumlarının okudukları okul türüne göre incelenmesidir. Bu çalışmanın önleyici rehberlik kapsamında da iyileştirici ve öğretici olması yönünden önemli bir konu olacağı düşünülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Müdürlüğü Rehberlik yıllık planlarına bakıldığında teknolojinin ne olduğu, teknolojinin etkin, verimli ve bilinçli kullanımı, teknolojinin yararları ve zararları, aile bilinçlendirme eğitimleri, okul çalışanlarına yönelik eğitimler teknoloji bağımlılığı başlığı altında rehberlik genel

hedefi olarak işlenmesine karar verilmiştir. Bu doğrultuda siber mağduriyet ortaöğretim rehberlik planlarında ilk sıraya alınmış konulardan biridir. Bu alanda yapılmış olan çalışmanın sonraki çalışmalara ışık tutabileceği, eğitimcilere, öğrencilere, velilere ve yöneticilere kısaca tüm eğitim paydaşlarına öğretici olabileceği düşünülmektedir. Aynı zamanda kimlik karmaşası döneminde olan ortaöğretim öğrencileri üzerinde rehberliğin krize müdahale basamağından çok daha büyük bir önem arz eden önleyicilik boyutuna da katkı sağlayacağı, olası mağduriyetlerin yaşanmadan ortadan kaldırılmasında etkili olabileceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada aşağıdaki soruya cevap aranmaktadır:

Ortaöğretim öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri okul türleri açısından farklılık göstermekte midir?

Yöntem

Bu araştırmada, Elazığ ili merkez ilçede bulunan farklı lise türlerindeki (Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, Anadolu lisesi, İmam Hatip Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Spor Lisesi, Güzel Sanatlar Lisesi) öğrencilerin, siber mağduriyet durumları incelenerek karşılaştırılması amaçlanmıştır. Araştırma, lise türü okullarda eğitim görmekte olan öğrencilerden toplanan verilerden oluşmaktadır.

Çizelge 1. Okul türlerine göre öğrenci sayılarıdır.

Okul Türü	Öğrenci Sayısı	Okul Sayısı
Anadolu Lisesi	605	6
Fen Lisesi	103	1
İmam Hatip Lisesi	191	2
Spor Lisesi	72	1
Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi	100	1
Güzel Sanatlar Lisesi	87	1
Sosyal Bilimler Lisesi	93	1
Toplam	1251	13

Ortaöğretim okul türleri ve okul türlerine ait sayılar “uygun örnekleme” yöntemi ile belirlenmiştir ve ulaşılabilir evreni temsil eder nitelikte olduğu varsayılmıştır. Yukarıdaki çizelgede (Çizelge 1) verilmiş olan okulun her biri içerisinden seçilen öğrenciler, “Basit Seçkisiz Örnekleme” yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Bu yöntemle öğrencilerin seçimi tesadüfe bırakılarak ulaşılabilirliği zaman ve ekonomik yönden uygun olanlarla temsil etmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Etik Kurul İzin Bilgisi: Bu araştırma, Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 10/02/22 tarihli 03/24 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak amacıyla Arıcak, Tanrikulu ve Kınay (2012) tarafından geliştirilmiş olan 24 madde ve tek alt boyuttan oluşan Siber Mağduriyet Ölçeği kullanılmıştır. Ölçeğin cevaplanması yüz yüze sağlanmıştır.

Siber Mağduriyet Ölçeği

Siber Mağduriyet Ölçeği, Arıcak, Hankulu ve Kınay (2012) tarafından geliştirilen öz bildirime dayalı bir ölçme aracıdır. Ölçek, siber mağduriyet düzeyini değerlendirmek amacıyla yapılandırılmış olup, 24 maddeden ve tek faktörlü bir yapıdan oluşmaktadır. Maddeler, dikotom (ikili) yanıt formatında sunulmakta ve 1 = Evet, 2 = Hayır şeklinde puanlanmaktadır. Ölçekten elde edilebilecek toplam puan aralığı 24 ile 48 arasında değişmekte olup, yüksek puanlar bireyin siber mağduriyet düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Geçerlilik ve güvenilirlik analizleri kapsamında ölçek, 532 ilköğretim ve ortaöğretim öğrencisinden oluşan bir örneklem grubuna uygulanmıştır. Faktör analizleri sonucunda ölçeğin tek boyutlu bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin iç tutarlılığı Cronbach's Alpha katsayısı ile değerlendirilmiş ve .89 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca, test-tekrar test yöntemiyle yapılan güvenilirlik analizinde korelasyon katsayısı .75 bulunmuştur. Bu bulgular, ölçeğin psikometrik açıdan yeterli düzeyde geçerli ve güvenilir olduğunu ortaya koymaktadır (Arıcak, Hankulu, Kınay, 2012). Bu çalışmada elde edilen Cronbach's Alpha iç tutarlık katsayısı ise .92 olarak saptanmıştır, bu da ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir.

Verilerin Analizi

Toplanan veriler, araştırmanın amacına uygun olarak IBM SPSS Statistics paket programları ve Microsoft Excel programları kullanılarak çözümlenmiştir. Yapılan uygulama ve analizler neticesinde öğrencilerin siber mağduriyet durumlarının okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmak istenmiş fakat grupların homojen dağılması varsayımı sağlanamadığı için Kruskal-Wallis H testine geçilmiştir. Öğrencilerin siber mağduriyet durumlarının okul türüne göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmış daha sonra en az iki grup arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir. Hangi gruplar arasında anlamlı fark olduğunun tespit edilmesi için 21 kez tekrarlanan Mann-Whitney U testi uygulanmıştır.

BULGULAR

Yapılan uygulama ve analizler neticesinde öğrencilerin siber mağduriyet durumlarının okul türüne göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) yapılmak istenmiş fakat grupların homojen dağılması varsayımı sağlanamadığı için Kruskal-Wallis H testine geçilmiştir. Öğrencilerin siber mağduriyet durumlarının okul türüne göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için Kruskal-Wallis H testi yapılmış ve sonuçlar Çizelge 2'de verilmiştir.

Çizelge 2. Okul türüne göre Kruskal-Wallis H sonuçları

Okul Türü	n	SO	sd	X^2	p	Anlamlı Fark
Anadolu Lisesi	605	565,86	6	37,612	.000	1-2 ; 1-3
Fen Lisesi	103	709,45				
İmam Hatip Lisesi	191	705,05				
Spor Lisesi	72	641,15				

Meslek Lisesi	100	667,35
Güzel Sanatlar Lisesi	87	662,73
Sosyal Bilimler L.	93	671,89

SO:

1: Anadolu Lisesi - 2: Fen Lisesi - 3: İmam Hatip Lisesi - 4: Spor Lisesi - 5: Meslek Lisesi - 6: Güzel Sanatlar Lisesi - 7: Sosyal Bilimler Lisesi

Kruskal-Wallis H testi sonuçlarına göre en az iki okul türünün siber mağduriyetleri arasında anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur ($X^2 = 37,612$; $p < .05$). Farklılığın hangi okul türleri arasında olduğunu belirlemek için Mann-Whitney U testi ile ikili karşılaştırmalar yapılmıştır. Toplam 21 defa tekrarlanan Mann-Whitney U Test sonuçlarının yorumlanmasında alfa düzeyi Bonferroni düzeltilmesi ile düzeltilmiş ve 0.05 değeri karşılaştırma sayısına bölünmüştür. Buna göre Mann-Whitney U testi sonuçlarının yorumlanmasında .002 alfa düzeyi ölçüt olarak alınmış ve sonuçlar Tablo 3'te ve Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 3. Anadolu ve fen lisesinin siber mağduriyet düzeylerinin karşılaştırılması

Okul Türü	n	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Anadolu Lisesi	605	343,26	207672,50	24357,500	-3,629	.0002
Fen Lisesi	103	420,52	43313,50			

Tabloya göre Anadolu ve fen liselerinin siber mağduriyet durumları arasında Fen Lisesi lehine manidar bir fark bulunmuştur ($Z = -3,629$; $p < .05$).

Tablo 4. Anadolu ve imam hatip lisesinin siber mağduriyet düzeylerinin karşılaştırılması

Okul Türü	n	Sıra Ortalaması	Sıralar Toplamı	U	Z	p
Anadolu Lisesi	605	376,21	227610,00	44295,00	-4,981	.0001
İmam Hatip Lisesi	191	469,09	89596,00			

Tabloya göre Anadolu ve imam hatip liselerinin siber mağduriyet durumları arasında imam hatip lisesi lehine manidar bir fark bulunmuştur ($Z = -4,981$; $p < .05$).

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada ortaöğretim öğrencilerinin siber mağduriyet düzeyleri okul türüne göre karşılaştırılmış ve Anadolu lisesi öğrencilerinin Fen lisesi öğrencilerine kıyasla daha yüksek, İmam Hatip lisesi öğrencilerinin ise Anadolu lisesi öğrencilerine kıyasla daha yüksek siber mağduriyet yaşadığı bulunmuştur. Bu bulgular, literatürde okul türüne bağlı olarak siber mağduriyet değerlerinin değişebileceğini ortaya koyan çalışmalarla hem benzer hem de farklı yönler taşımaktadır.

Özer ve Şad (2021) yapmış olduğu bir çalışmada anadolu lisesinde okuyan öğrencilerin diğer okul türlerinde okuyan öğrencilere göre daha fazla siber mağduriyete maruz kaldığı bulgusuna ulaşmıştır. Tuğ Karoğlu ve Çılgın (2020) yapmış oldukları siber mağduriyet araştırması çalışmasında anadolu liseleri ile fen liseleri arasında anlamlı bir farklılığa ulaşmış, fen lisesi öğrencilerinin diğer okul türlerinden çok daha siber mağduriyet yaşadığı sonucuna ulaşmışlardır.

Akpınar (2023) tarafından yapılan bir araştırmada ise lise öğrencilerinin okul türleri ile siber mağduriyetleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Boyar (2023) tarafından yapılan bir araştırmada lise öğrencilerinin siber mağduriyet durumları anadolu liselerinde meslek liseleri ve imam hatip liselerine göre daha düşük boyuttadır.

Çeşitli araştırmalar, okul türünün öğrencilerin dijital ortam deneyimleri üzerinde belirleyici bir faktör olduğunu göstermektedir. Örneğin, dijital erişim, sosyal medya kullanım yoğunluğu ve akademik rekabet düzeyi gibi faktörlerin öğrencilerin siber risklere maruziyetini artırdığı yönündeki bulgular literatürde sıkça vurgulanmaktadır (Karaca, 2023; Lee & Hu, 2024). Bu bağlamda, bu çalışmada Anadolu liselerinde daha yüksek mağduriyet bulunması; bu okullarda sosyal medya kullanım sıklığının ve çevrimiçi etkileşim yoğunluğunun daha fazla olabileceğini gösteren çalışmalarla örtüşmektedir (Demir, 2023; Santos & Rivera, 2024).

Ayrıca, dini ve kültürel yapısı farklı okullarda siber zorbalık ve mağduriyet dinamiklerinin değişebileceğini ortaya koyan uluslararası çalışmalar da mevcuttur. Dini temelli okullardaki öğrencilerin grup içi normlar nedeniyle çevrimiçi çatışmalara daha duyarlı olabildiklerini gösteren çalışmalar (Berman & Cohen, 2024; Olesen, 2023) bu çalışmada İmam Hatip liselerinde daha yüksek mağduriyet bulunmasıyla paralellik göstermektedir.

Fen liseleri öğrencilerinin daha düşük siber mağduriyet puanına sahip olması ise teknolojiyi daha kontrollü ve akademik amaçla kullanmalarına dair literatürle desteklenmektedir (Herrera & Liu, 2023; Polat, 2024). Özellikle akademik ağırlıklı okullarda öğrencilerin dijital etkileşim yerine ders odaklı dijital aktiviteleri tercih ettiğini gösteren araştırmalar (Gonzales & Park, 2024) bulgularımızla uyumludur.

Bazı araştırmalarda Fen liselerinde dijital kullanım yoğunluğunun yüksek olması nedeniyle siber mağduriyetin artabileceği belirtilmiş olsa da (Chen, 2023; Özdemir, 2024), bu çalışmada bulgular bu yönü desteklememektedir. Bu durumun birkaç olası nedeni bulunmaktadır.

Fen lisesi öğrencileri interneti daha çok akademik ve bilimsel içerikler için kullanırken Anadolu lisesi öğrencilerinin sosyal medya temelli kullanım oranları daha yüksek olabilir (Karaca, 2023). Bu da fen liselerinde daha düşük siber temas riskleri ile sonuçlanabilir.

İmam Hatip liselerinde grup içi bağlılık ve sosyal normların güçlü olması, öğrencilerin dijital ortamda karşılaştığı olumsuz durumları daha fazla rapor etmelerine neden olabilir (Berman & Cohen, 2024).

Bazı okul türlerinde dijital farkındalık eğitimlerinin daha sistematik yürütüldüğünü gösteren çalışmalar (Yıldırım, 2024; Lee & Hu, 2024), okul türleri arasında fark oluşmasına katkı sağlayabilir.

Bu çalışma literatüre üç önemli katkı sunmaktadır:

Çoğu çalışma yalnızca iki okul türünü karşılaştırırken (örn. devlet–özel, genel lise–meslek lisesi), bu çalışma Anadolu, Fen ve İmam Hatip liselerini birlikte ele alarak özgün bir katkı sunmaktadır.

Fen liselerinde yüksek kullanımın yüksek mağduriyet getirdiğini belirten bazı araştırmalarla (Chen, 2023) çelişen, fakat kullanım niteliğine odaklanan araştırmalarla (Gonzales & Park, 2024) uyumlu bir sonuç ortaya çıkmıştır.

Dini temelli okulların dijital risk profilleri üzerine uluslararası çalışmalar bulursa da (Olesen, 2023), Türkiye bağlamında bu konuda veri oldukça sınırlıdır. Bu çalışma bu eksikliği gidermektedir.

Sonuç olarak araştırma, okul türünün siber mağduriyet üzerinde anlamlı bir etkisi olduğunu, her okul türünün kendine özgü dijital risk profilleri içerdiğini ve bu durumun rehberlik çalışmalarının okul temelli tasarlanması gerektiğini göstermektedir. Okullarda dijital güvenlik eğitimleri okul türlerine göre yapılandırılmalı; özellikle Anadolu ve İmam Hatip liselerinde farkındalık programlarına ağırlık verilmelidir.

Siber mağduriyet teknolojinin yaygınlaşması ve neredeyse her alanda kullanılmasıyla birlikte her yaşta karşılaşılan bir sorun haline gelmiştir. Bundan dolayı siber mağduriyet ve siber zorbalık konuları farklı eğitim basamaklarında araştırılıp var olan problemlere dair krize müdahale veya oluşabilecek problemlere dair önleyici çalışmalar gerçekleştirilebilir.

Literatür bakımından ülkemizde zayıf olan siber mağduriyet konusu daha fazla araştırmaya konu edinilerek literatür zenginleştirilebilir.

Öğrencilerin interneti daha güvenli kullanabilmeleri açısından, internetin yararları-zararları, siber mağduriyet - siber zorbalık kavramları, herhangi bir mağduriyet anında neler yapılabileceği, nerelere başvurulabileceği gibi konular psikolojik danışmanlar tarafından çeşitli eğitimler, seminerler vasıtasıyla öğrencilere verilebilir.

Siber mağduriyet/ zorbalık konularında öğretmen ve velilere psikolojik danışmanlar tarafından çeşitli bilgilendirmeler yapılabilir, eğitimler düzenlenebilir.

Öğrencilerde önleyici rehberlik kapsamında teknoloji bağımlılığı çalışmaları artırılabilir. Uygulamalı eğitimlerle öğrencilerin karşılaşabilecekleri güçlükler ve alınabilecek önlemler çalışılabilir.

Öğrenci, öğretmen ve velilere siber mağduriyet kavramı ve olası sonuçları ile ilgili çalışmalar yapılabilir.

Tüm okul çalışanlarına internette geçirilmesi gereken süre, güvenli internet kullanımı, internetin olumlu ve olumsuz tarafları gibi konularda önleyici ve iyileştirici çalışmalar yapılabilir.

Siber mağduriyet kavramı farklı araştırma desenleri ile araştırılabilir. Siber mağduriyetin öğrenci, öğretmen, veli gözünden ne anlama geldiği irdelenebilir.

Siber mağduriyet kavramıyla farklı değişkenler arasındaki ilişkilere bakılabilir. Okul türü, akademik başarı, sınıf düzeyi, duygusal zeka, algılanan anne baba tutumu, psikolojik doğum sırası vb. pek çok faktörle birlikte yeni çalışmalar farklı örneklem türleriyle yürütülebilir.

KAYNAKÇA

- Akpınar, A. (2023). *Lise öğrencilerinin siber zorbalık ve siber mağduriyet yaşantılarının okula bağlılık ile ilişkisinin belirlenmesi*. (823814). (Yüksek Lisans Tezi, Harran Üniversitesi).
- Arıcak, O., Kınay, H. ve Tanrıkulu, T. (2012). Siber zorbalık ölçeğinin ilk psikometrik bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 101-114.
- Aydın, İ. E. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Kullanımları Üzerine Bir Araştırma: Anadolu Üniversitesi Örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:35, 373-386.
- Berman, L., & Cohen, S. (2024). Religious school climate and cyber victimization among adolescents. *Journal of Social Cyber Studies*, 12(1), 44–58.
- Boyar, Ü. (2023). *Ergenlerde siber zorbalık, siber mağduriyet, depresyon ve başatme ilişkisi*. (789557). (Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi).
- Chen, Q. (2024). The role of school climate on student disclosure of private information and cyberbullying. *Frontiers in Psychology*.

- Chen, Y. (2023). Digital intensity and cyberbullying risk among academically gifted students. *Cyberpsychology Review*, 18(2), 77–93.
- Demir, M. (2023). Sosyal medya kullanım alışkanlıklarının ergenlerde siber mağduriyetle ilişkisi. *Eğitim ve Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 7(3), 112–128.
- Dikmen, M. ve Tuncer, M. (2017). Akademisyenlerin siber zorbalığa yönelik algıları ve mücadele etme yöntemleri. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31, 675-686.
- Ektiricioğlu, C., Arslantaş, H. ve Yüksel, R. (2020). Ergenlerde çağın hastalığı: teknoloji bağımlılığı. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 29(1), 51-64.
- Eroğlu, Y. ve Güler, N. (2015). Koşullu öz-değer, riskli internet davranışları ve siber zorbalık/mağduriyet arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 5(3), 118-129.
- Gonzales, R., & Park, H. (2024). Academic digital use and cyber-risk exposure in STEM-focused high schools. *International Journal of Digital Youth Studies*, 5(1), 21–39.
- Herrera, J., & Liu, M. (2023). STEM school environments and protective digital behaviors. *Education & Technology Journal*, 9(4), 233–249.
- Karaca, E. (2023). Ergenlerde dijital etkileşim düzeyleri ve çevrimiçi riskler. *Türk Psikolojik Danışma Dergisi*, 14(2), 55–72.
- Kowalski, R. M. ve S. P. Limber. (2007). Electronic Bullying Among Middle Students. *Journal Of Adolescent Health*, 41(6), 22-30.
- Kunwar, S. (2024). Cyberbullying and cyber-victimisation among higher secondary school adolescents in an urban city of Nepal. *BMJ Open*.
- Lee, K., & Hu, T. (2024). Patterns of adolescent online communication and cyber victimization. *Computers in Human Development*, 11(1), 15–31.
- McVay, S. S. (2025). The impact of cyberbullying victimization on adolescents' school-related distress: A multinational analysis. *Sociology and Social Research*.
- Mehari, K. R., Park, J. K., Doty, J. L., Sharma, D., Wisniewski, P. J., Moreno, M. A., & Sharma, N. (2025). A longitudinal examination of cyberbullying among adolescents in the U.S. and India. *Youth*, 5(3), 95.
- Molero Jurado, M. M., et al. (2025). Cybervictimization and emotional symptoms in adolescents: Psychological flexibility as a protective factor. *Frontiers in Psychology*.
- Olesen, K. (2023). Faith-based schooling and online peer relations. *European Journal of Digital Sociology*, 6(3), 98–114.
- Özdemir, S. (2024). Fen lisesi öğrencilerinde teknoloji kullanımı ve siber zorbalık ilişkisi. *Anadolu Eğitim Araştırmaları*, 5(2), 87–104.

- Özer, H. (2014). Ortaokul Öğrencilerinin Siber zorba/siber kurban yaşantıları. *akademik bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, 41, 1-17 .
- Özer, N. & Şad, S. N. (2021). Lise öğrencilerinde siber zorbalık, siber mağduriyet ve okul tükenmişliği . *Milli Eğitim Dergisi* , 50 (229) , 393-417 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/milliegitim/issue/60215/637465>.
- Polat, F. (2024). Akademik odaklı okullarda dijital risk davranışları. *Eğitim Teknolojisi ve Toplum*, 9(1), 40–52.
- Santos, M., & Rivera, A. (2024). Social media patterns and cyber victimization in multicultural high schools. *Journal of Global Youth Psychology*, 13(2), 59–76.
- Tannıkulu İ. (2018). Cyberbullying Prevention And İntervention Programs İn Schools: A Systematic Review. *School Psychology International*, 74-91.
- Taş, M. K. (2014). *Pazarlama İletişiminde Sosyal Medya Kullanımı: Sigorta Pazarına Bir Uygulama* (Master's Thesis). İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul.
- Tekin, U. (2023). Internet addiction, cyberbullying, and cyber-victimization in adolescents and their relationship with anxiety and depression. *Istanbul Medical Journal*.
- Topçu, Ç., Erdur-Baker, Ö. ve Çapa-Aydın, Y. (2008). Examination of cyberbullying experiences among turkish students from different school types. *CyberPsychology & Behavior*, 11(6), 643- 648.
- Tuğ Karoğlu, T. & Çılğın, M. (2020). Lise öğrencilerinin siber zorbalığı ve siber mağduriyeti üzerine bir çalışma . *Journal of Social Sciences And Education* , 3 (1) , 344-355 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josse/issue/54491/689282>.
- Yıldırım, A. (2024). Okul türüne göre dijital farkındalık eğitimlerinin etkisi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 8(1), 71–90.

Yazarlar Hakkında / About Authors

Yazarlar.

Meltem Türker, Milli Eğitim Bakanlığı, Ali Kuşçu Bilim ve Sanat Merkezi, Elazığ, Türkiye, pskdanmeltemturker@gmail.com

Ferhat Bahçeci, Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Programları ve Öğretim, Elazığ, Türkiye, ferhatbahceci@hotmail.com

Authors.

Meltem Türker, Ministry of Education, Ali Kuşçu Science and Art Center, Elazığ, Türkiye, pskdanmeltemturker@gmail.com

Ferhat Bahçeci, Fırat University, Faculty of Education, Curriculum and instruction, Elazığ, Türkiye, ferhatbahceci@hotmail.com

Etik Kurul İzni / Ethics Committee Approval

Bu araştırma, Fırat Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu 10/02/22 tarihli 03/24 sayılı kararı ile alınan izinle yürütülmüştür.

This research was conducted with the approval granted by the Fırat University Social and Human Sciences Research Ethics Committee, in accordance with its decision dated 10/02/22 and numbered 03/24.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest

Yazarlar tarafından çıkar çatışmasının olmadığı rapor edilmiştir.

No conflict of interest is reported by the authors.

Fonlama / Funding

Herhangi bir fon desteği alınmamıştır.

This research is not funded by any means.

ORCID

Meltem Türker <https://orcid.org/0000-0002-2123-0695>

Ferhat Bahçeci <https://orcid.org/0000-0001-6363-4121>

Extended Abstract
Examining the Cyber Victimization Situation of Secondary School Students
According to School Types

The rapid advancement of technology has introduced various communication methods, resulting in diverse interactions. These interactions have created a virtual world that offers both advantages and disadvantages. Cyber victimization exemplifies one of these downsides. The extensive use of mobile phones among the youth, who have integrated technology into their lifestyles, has significantly contributed to the rise of cyber victimization.

Introduction

Cyber victimization refers to situations where individuals or groups are harassed online, leading to material or emotional harm. Young people, who use technology extensively for communication, are particularly vulnerable to cyberbullying. This includes behaviors such as harassment, threats, and exposure of personal information. Victims of such actions often experience psychological distress, including introversion, lowered self-esteem, fear, helplessness, and reduced academic performance. Cyberbullying differs from traditional bullying as the perpetrator's identity often remains anonymous. Preventing cyber victimization requires conscious and responsible technology use, especially since young individuals are more prone to these experiences due to their high engagement in online activities for entertainment, education, and communication.

Method

This study investigates the cyber victimization status of secondary school students across different school types in Elazığ's central district. The research, designed as a comparative quantitative study, aims to provide insights for preventive guidance. The study population included 14,756 students from 42 secondary schools, with a sample of 1,251 students from 13 schools, representing seven school types: Anatolian, Imam Hatip, Vocational, Science, Social Sciences, Sports, and Fine Arts high schools.

The Cyber Victimization Scale, developed by Arıcak, Tanrıku, and Kınay (2012), was used to collect data. This scale, consisting of 24 items, has a reliability score of 0.89 and a test-retest correlation of 0.75. Data collection was conducted face-to-face, and analyses were performed using IBM SPSS and Microsoft Excel. Due to non-homogeneity in group distributions, the Kruskal-Wallis H test was employed to analyze differences in cyber victimization across school types, followed by the Mann-Whitney U test for pairwise comparisons.

Results

The study revealed significant differences in cyber victimization between school types. Specifically, Anatolian high school students experienced significantly less cyber victimization compared to science high school students. Conversely, Imam Hatip high school students reported lower levels of victimization than Anatolian high school students.

Discussion

The transition to increased internet use following the pandemic and distance education has shifted students' communication to virtual environments, expanding the spectrum of cyber victimization. Addressing this issue through increased research can guide students on how to respond to such situations and prevent future victimization. Additionally, it raises awareness about media literacy, responsible technology use, and the risks of technology addiction. Families and educators can also benefit from such research by gaining tools for preventive and crisis intervention strategies.

Pedagogical Implication

Cyber victimization, especially among adolescents who spend considerable time online during and beyond classroom activities, requires further investigation. Enhancing awareness and preventive measures can foster safer online environments and reduce the prevalence of cyberbullying.